

NHẬN THỨC VỀ DÂN VẬN TRONG DI SẢN TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

HOÀNG TRANG*

Theo Hồ Chí Minh, "Dân vận là vận động tất cả lực lượng của mỗi một người dân không để sót một người dân nào, góp thành lực lượng toàn dân, để thực hiện những công việc nên làm, những công việc Chính phủ và Đoàn thể đã giao cho"¹. Khái niệm *Đoàn thể* được Hồ Chí Minh dùng ở đây để chỉ Đảng ta, vì khi đó Đảng chưa ra công khai. Đối tượng của dân vận là dân. Hồ Chí Minh xác định: dân là nhân dân, quần chúng, đồng bào - là bốn giai cấp: công nhân; nông dân, tiểu tư sản, tư sản dân tộc; là mọi con dân nước Việt, là mỗi một người con Rồng, cháu Tiên, không phân biệt già, trẻ, gái, trai, giàu, nghèo, quý, tiện, dân tộc, tôn giáo.

Dân vận là nội dung xuyên suốt di sản Hồ Chí Minh. Những quan điểm về dân vận của Hồ Chí Minh mãi mãi là nền tảng tư tưởng, là kim chỉ nam cho Đảng ta thực hiện công tác dân vận trước đây cũng như trong sự nghiệp đổi mới hiện nay.

Trước hết, Hồ Chí Minh chỉ ra vì sao phải làm dân vận? Vì "cách mệnh là việc chung cả dân chúng chứ không phải việc một hai người"². "Vậy cách mệnh trước hết phải làm cho dân chúng giác ngộ"³. "Làm cho dân chúng giác ngộ", đó là kết quả của "công tác quần chúng", công tác "dân vận". Khi làm cách mạng giành chính quyền về tay nhân dân, Hồ Chí Minh

khẳng định: Không có một sức mạnh thống nhất của cả nước, không có sự giúp đỡ mạnh mẽ của bên ngoài, công cuộc vận động giải phóng khó mà thành công được. Khi cách mạng thực hiện nhiệm vụ kháng chiến, kiến quốc, Người yêu cầu phải làm thật tốt công tác dân vận, vì dân chúng đồng lòng việc gì cũng làm được. Dân chúng không ủng hộ, việc gì làm cũng không nên. Khi đi vào cách mạng xã hội chủ nghĩa, Hồ Chí Minh chỉ rõ: "Chủ nghĩa xã hội chỉ có thể xây dựng được với sự giác ngộ đầy đủ và lao động sáng tạo của hàng chục triệu người"⁴.

Theo Hồ Chí Minh, cách mạng Việt Nam có hai giai đoạn: cách mạng dân tộc dân chủ và cách mạng xã hội chủ nghĩa. Bản chất của cách mạng Việt Nam là cuộc cách mạng của dân, do dân và vì dân. Cách mạng là:

"Bao nhiêu lợi ích đều vì dân.

Bao nhiêu quyền hạn đều của dân.

Công việc đổi mới, xây dựng là trách nhiệm của dân.

Sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc là công việc của dân.

Chính quyền từ xã đến Chính phủ trung ương do dân cử ra.

Đoàn thể từ Trung ương đến xã do dân tổ chức nên.

Nói tóm lại, quyền hành và lực lượng đều ở nơi dân".

Như vậy dân là chủ của sự nghiệp cách mạng và phải biết hoàn thành vị thế là chủ, phải biết làm chủ. Điều đó đòi hỏi dân phải

* Phó viện trưởng Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng, Học viện CTQG Hồ Chí Minh

được giác ngộ. Cách mạng phải thực hiện dân vận là trước hết. Ngay năm 1927, Hồ Chí Minh đã xác định: "... cách mệnh trước hết phải làm cho dân giác ngộ... Cách mệnh phải giáng giải lý luận và chủ nghĩa cho dân hiểu... Cách mệnh phải hiểu phong trào thế giới, phải bày sách lược cho dân"⁵.

Hai là, muốn dân vận được, phải có lòng tin vững chắc vào nhân dân. Khi có nhận thức: nhân dân là lực lượng quyết định thắng lợi của cách mạng, để thực hiện tốt công tác dân vận, Hồ Chí Minh còn đòi hỏi người cách mạng, những cán bộ, đảng viên, công chức nhà nước phải có lòng tin vững chắc vào nhân dân. Người phê phán và nhắc nhở: "Có người thường cho dân là dốt không biết gì, mình là thông thái tài giỏi. Vì vậy, họ không thèm học hỏi dân chúng, không thèm bàn bạc với dân chúng. Đó là một sự sai lầm nguy hiểm lắm. Ai có sai lầm đó, phải mau mau sửa đổi. Nếu không sẽ luôn luôn thất bại"⁶. Người khẳng định: Chúng ta phải ghi tạc vào đầu cái chân lý này: dân rất tốt. Lúc họ đã hiểu thì việc gì khó mấy, họ cũng làm được. Hy sinh mấy họ cũng không sợ. Dân chúng biết giải quyết nhiều vấn đề một cách giản đơn mau chóng, đầy đủ, mà những người tài giỏi, những đoàn thể to lớn, nghĩ mãi không ra.

Nhân dân rất giàu trí tuệ, nên cũng có nhiều sáng kiến và kinh nghiệm. Thực hành dân vận phải hiểu rằng, những sáng kiến và kinh nghiệm đó là của quý chung cho cả dân tộc. Chúng ta phải ra sức làm cho nó dồi dào thêm và lan rộng mãi. Sáng kiến và kinh nghiệm cũng như những con suối nhỏ chảy vào sông to, những sông to chảy vào biển cả. Không biết quý trọng sáng kiến và phổ biến kinh nghiệm của nhân dân tức là lãng phí một nguồn của cải vô giá của dân tộc.

Ba là, dân vận phải nhằm mục đích xây dựng khối đoàn kết toàn dân và mang lại lợi ích thiết thân cho nhân dân.

Hồ Chí Minh đã xác định: "Dân vận là vận động tất cả lực lượng của mỗi một người dân, không để sót một người dân nào, góp thành lực lượng toàn dân". Như vậy, dân vận phải đi đến xây dựng được khối đại đoàn kết toàn dân chặt chẽ. Với Hồ Chí Minh, đại đoàn kết toàn dân bao giờ cũng là vấn đề có ý nghĩa chiến lược, quyết định thành công của cách mạng. Người luôn khẳng định: Đoàn kết là sức mạnh, đoàn kết là thắng lợi. Đoàn kết, đoàn kết, đại đoàn kết, thành công, thành công, đại thành công. Hồ Chí Minh còn chỉ ra: Đại đoàn kết dân tộc luôn là mục tiêu, là nhiệm vụ hàng đầu của cách mạng. Vì vậy, Người xác định: "Mục đích của Đảng lao động Việt Nam có thể gồm 8 chữ là: *Đoàn kết toàn dân, phụng sự Tổ quốc*". Và đoàn kết là một chính sách dân tộc, không phải là một thủ đoạn chính trị. Người căn dặn: Trước cách mạng tháng Tám và trong kháng chiến, nhiệm vụ của dân vận là làm sao cho đồng bào hiểu được mấy việc. *Một là đoàn kết. Hai là làm cách mạng hay kháng chiến để đòi độc lập. Sau khi thắng Pháp mục đích của dân vận: Một là đoàn kết. Hai là xây dựng chủ nghĩa xã hội. Ba là đấu tranh thống nhất nước nhà.*

Đảng lãnh đạo cách mạng không có lợi ích tự thân, mà ngoài lợi ích của giai cấp công nhân và nhân dân lao động, Đảng ta không có lợi ích gì khác. Vì vậy, cách mạng thành công, nước độc lập mà dân không được hưởng hạnh phúc, tự do, thì độc lập cũng chẳng có nghĩa lý gì. Độc lập, tự do là những lợi ích chung luôn luôn được gắn với lợi ích cụ thể của người dân. Hồ Chí Minh quan niệm rằng "... nhân dân cần trông thấy lợi ích thiết thực (lợi ích gần và lợi ích xa, lợi ích riêng và lợi ích chung, lợi ích bộ phận và lợi ích toàn cuộc). Đối với nhân dân, không thể lý luận suông, chính trị suông"⁷. Bởi vậy,

trong công tác dân vận, việc gì có lợi cho dân ta phải hết sức làm, việc gì có hại đến dân ta phải hết sức tránh. Các lực lượng dân vận phải hướng dẫn, giúp đỡ dân để dân tự đạt tới lợi ích thiết thực của mình. Như Hồ Chí Minh đã chỉ ra, trong kháng chiến thì vận động dân "thi đua ái quốc" là: *Diệt giặc đói, Diệt giặc dốt, Diệt giặc ngoại xâm*. Cách làm là: dựa vào: *Lực lượng của dân, Tinh thần của dân, để gây: Hạnh phúc cho dân*⁸.

Trong xây dựng, phát triển kinh tế cũng phải nhằm " 1. Mục đích: Làm cho người nghèo thì đủ ăn. Người đủ ăn thì khá giàu. Người khá giàu thì giàu thêm. Người nào cũng biết chữ, Người nào cũng biết đoàn kết, yêu nước. 2. Cách làm: Đem tài dân, sức dân, của dân làm lợi cho dân... Vì vậy những kế hoạch địa phương có thể tự thực hành được, cứ giúp cho đồng bào làm giàu dần, như hợp tác xã..."

Bốn là, Ai làm dân vận? Theo Hồ Chí Minh là *tất cả cán bộ, công chức trong hệ thống chính trị phải thực hành công tác dân vận*. Người xác định: "Tất cả cán bộ chính quyền, tất cả cán bộ đoàn thể và tất cả hội viên của các tổ chức nhân dân (Liên Việt, Việt Minh.v.v) *đều phải phụ trách dân vận*"⁹. Vấn đề còn là cán bộ Đảng, chính quyền và các tổ chức đoàn thể nhân dân làm gì, làm như thế nào khi thực hành dân vận. Để giải đáp vấn đề này, Hồ Chí Minh lấy một nội dung cụ thể trong công tác dân vận mà qua đó cán bộ Đảng, chính quyền và đoàn thể nhân dân thấy rõ mình phải làm gì trong mọi nội dung dân vận. Hồ Chí Minh lấy "Thí dụ trong phong trào thi đua cho đủ ăn, đủ mặc" tức phát triển sản xuất, thì "cán bộ chính quyền và cán bộ đoàn thể địa phương (cán bộ Đảng - TG) phải cùng nhau bàn tính kỹ càng, *cùng nhau chia công rõ rệt, rồi cùng nhau đi giải thích cho dân hiểu, cổ động dân, giúp dân đặt kế hoạch tổ chức nhân công, sắp xếp việc làm, khuyến khích, đôn đốc, theo dõi, giúp đỡ*

dân giải quyết những điều khó khăn... Cán bộ canh nông thì *hợp tác mật thiết* với cán bộ địa phương, *đi sát với dân*, thiết thực bày vẽ cho dân cách trồng trọt, chăn nuôi, cách chọn giống, ủ phân, làm cỏ... Những hội viên các đoàn thể thì phải xung phong *thi đua làm, để làm kiểu mẫu cho dân, giúp dân làm*"¹⁰.

Hồ Chí Minh nghiêm khắc phê phán khuyết điểm to ở nhiều nơi là xem khinh việc dân vận. Cử ra một ban hoặc vài người, mà thường cử những cán bộ kém rồi bỏ mặc họ. "Vận" được thì tốt, "vận" không được cũng mặc. Những cán bộ khác không trông nom, giúp đỡ, tự cho mình không có trách nhiệm dân vận. Đó là sai lầm rất to, rất có hại.

Như vậy, theo tư tưởng dân vận của Hồ Chí Minh thì bất kể ai trong tổ chức Đảng, Nhà nước và đoàn thể nhân dân các cấp đều phải có trách nhiệm thực hành công tác dân vận theo vị trí, chức năng của mình. Trách nhiệm này đòi hỏi họ phải tự giác và tích cực trong công tác dân vận thì công việc cách mạng mới chạy, mục tiêu cách mạng mới hoàn thành.

Năm là, dân vận phải như thế nào?

Nhiều lần Hồ Chí Minh đã bàn tới *phương pháp, cách thức làm dân vận*. Theo Người, "Trước nhất là phải tìm mọi cách *giải thích cho mỗi người dân hiểu rõ ràng*: Việc đó là lợi ích cho họ và nhiệm vụ của họ, họ phải hăng hái làm cho kỳ được"¹¹. Thực hiện phương pháp này, không thể chỉ dùng báo chương, sách vở, mít tinh, khẩu hiệu, truyền đơn, chỉ thị là đủ. Mà theo Hồ Chí Minh thì những người phụ trách dân vận cần phải có óc nghĩ, mắt trông, tai nghe, chân đi, miệng nói, tay làm. Chứ không phải chỉ nói suông, chỉ ngồi viết mệnh lệnh. Họ phải thật thà nhúng tay vào việc.

Người làm dân vận phải đi sát cơ sở, nằm ở cơ sở để chỉ đạo phong trào, không nên xuống cơ sở theo lối chuẩn chuẩn đập nước. Họ phải biết gom góp ý kiến rời rạc, lẻ tẻ của quần

chúng, rồi phân tích nó, sắp đặt nó thành những ý kiến có hệ thống. Rồi đem nó tuyên truyền, giải thích cho quần chúng và làm cho nó thành ý kiến của quần chúng, làm cho quần chúng giữ vững và thực hành ý kiến đó. Hồ Chí Minh còn căn dặn người làm dân vận, khi ở cơ sở, thấy cách tổ chức và cách làm việc nào không hợp với quần chúng thì phải có gan đề nghị lên cấp trên bỏ đi hoặc sửa lại. Thậm chí, cách nào hợp với quần chúng, quần chúng cần, thì dù chưa có sẵn, ta phải đề nghị lên cấp trên mà đặt ra. Nếu cần làm thì cứ đặt ra, rồi báo cáo sau, miễn là được việc.

Trong phương pháp dân vận, Hồ Chí Minh đặc biệt đòi hỏi *phải thực hành dân chủ trong quá trình dân vận*. Theo Người, thực hành dân chủ là cái chìa khóa vạn năng có thể giải quyết mọi khó khăn. Thực hành dân chủ là bất cứ việc gì đều phải bàn bạc với dân, hỏi ý kiến và kinh nghiệm của dân, cùng với dân đặt kế hoạch cho thiết thực với hoàn cảnh địa phương rồi vận động và tổ chức toàn dân ra thi hành. Trong lúc thi hành phải theo dõi, giúp đỡ, đôn đốc, khuyến khích dân. Khi thi hành xong phải cùng với dân kiểm thảo lại công việc, rút kinh nghiệm, phê bình khen thưởng.

Muốn thực hành tốt dân chủ phải thực hiện tự do tư tưởng. Tức là, đối với mọi vấn đề, mọi người tự do bày tỏ ý kiến của mình, góp phần tìm ra chân lý. Và khi đã tìm ra chân lý, lúc đó quyền tự do tư tưởng hoá ra quyền tự do phục tùng chân lý. Theo Hồ Chí Minh, chân lý là cái gì có lợi cho Tổ quốc, cho nhân dân. Ra sức phụng sự cho Tổ quốc, phục vụ nhân dân tức là phục tùng chân lý. Bởi vậy, khi thảo luận, cấp trên phải để cho mọi người có gì nói hết. Cái gì đúng thì nghe, cái gì không đúng thì giải thích, sửa chữa. Hồ Chí Minh cho rằng, dân chủ, sáng kiến, hăng hái, ba điều đó rất quan hệ với nhau. Có dân chủ mới làm cho cán bộ

và quần chúng đề ra sáng kiến. Những sáng kiến đó được khen ngợi, thì những người đó càng thêm hăng hái và người khác cũng học theo. Và trong khi tăng thêm sáng kiến và hăng hái làm việc, thì những khuyết điểm lặt vặt cũng sửa chữa được nhiều.

Hồ Chí Minh phê phán những người thực hành dân vận không thực hiện tốt dân chủ, dẫn đến cấp trên với cấp dưới cách biệt nhau. Quần chúng với Đảng xa rời nhau. Trên thì tưởng cái gì cũng tốt đẹp. Dưới thì có gì không dám nói ra. Bởi vậy, muốn thực hiện tốt dân chủ phải không ngừng nâng cao dân trí, nâng cao văn hoá đảng để mọi người hiểu biết quyền lợi và bổn phận của mình. Đồng thời, mở rộng dân chủ phải đi đôi với chuyên chính chống lại kẻ thù của nhân dân.

Như vậy muốn dân vận tốt phải thực hiện dân chủ trên tất cả các mặt: kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội. Thực hiện dân chủ phải đi liền với kỷ cương, chuyên chính.

Sáu là, Người làm dân vận phải là kiểu mẫu.

Theo Hồ Chí Minh, người làm dân vận không những phải biết cách dân vận, biết giải thích cho dân chúng, tin tưởng, tôn trọng, học hỏi và bàn bạc với dân chúng mà còn phải là kiểu mẫu để dân chúng noi theo. Muốn là kiểu mẫu, người làm dân vận phải nâng cao tinh thần phụ trách trước Đảng và trước quần chúng, hết lòng hết sức phục vụ nhân dân. Phải thật sự tôn trọng quyền làm chủ của nhân dân. Tuyệt đối không được lên mặt "quan cách mạng" ra lệnh, ra oai. Phải thật sự gần gũi quần chúng, tức là phải cùng ăn, cùng ở, cùng làm mới biết được sinh hoạt của quần chúng như thế nào, mới biết khó khăn, biết chí khí, biết nguyện vọng của quần chúng như thế nào để thực hành dân vận cho phù hợp.

(Xem tiếp trang 57)

nghĩa: Cái chủ nghĩa muốn tiêu diệt quyền tư hữu, đem tất cả cơ quan sinh sản, sinh sản phẩm trên xã hội làm của chung của tất cả mọi người, đặt cơ quan thống kê và quản lý chung: về chính trị thì chủ trương liên hiệp tất cả giai cấp lao động để đánh đổ chế độ tư bản (communisme)". -"Mã Khắc Tư: nhà đại học giả và đại cách mệnh nước Đức, năm 1847 phát biểu tờ Cộng sản Đảng Tuyên ngôn (Manifeste du communisme) sau làm sách Tư bản luận. Sinh năm 1818, chết năm 1883. Học thuyết trọng yếu của ông là Duy vật sử quan, Giai cấp chiến tranh, Thặng dư giá trị, làm căn bản cho cuộc vận động xã hội cách mệnh hiện đại"¹⁹.

Nghiên cứu cuộc đời và sự nghiệp của Đào Duy Anh, chúng ta có thể khẳng định ông không chỉ là bậc học giả, nhà văn hóa nổi tiếng mà còn là một nhà yêu nước nhiệt thành, một nhà chính trị tâm huyết trong cuộc đấu tranh giành độc lập tự do của dân tộc Việt Nam.

1. Viện KHXHVN-Hồi kí Trần Huy Liệu. NXB KHXH, Hà Nội, 1991, tr. 68-72

2, 13. Đinh Xuân Lâm-Chương Thâu: *Danh nhân lịch sử Việt Nam*, NXB Giáo dục, H, 1988, T.2. 99, 17

3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 15, 16, 17, 18, 19. Đào Duy Anh: *Nhớ nghĩ chiều hôm*, NXB Trẻ với sự hợp tác của ASIA MEDIA, 1989, 29-30, 31, 32, 33, 34, 37-38, 35, 42, 46, 48, 50, 48, 51

10, 15. *Biên bản Hội nghị xác minh lịch sử Đảng bộ Thành phố Vinh-Bến Thủy (Từ 11 - 3 - 17 - 3 - 1970)*, lưu tại Ban tuyên giáo Tỉnh ủy Nghệ An, tr.17, 17

12. *Tiến phong chủ nhật: "Chuyến đi đầu tiên của Đại tướng Võ Nguyên Giáp đến Sài Gòn khi nào?"*, số 6, 1999

14. *Văn kiện Đảng Toàn tập*, CTQG, H, 2002, T.1, tr.158.

NHẬN THỨC VỀ DÂN VẬN...

(Tiếp theo trang 40)

Khi vận động nhân dân thực hiện chủ trương, chính sách của Đảng và Chính phủ, thì những hội viên các đoàn thể phải xung phong thi đua làm, để làm kiểu mẫu cho dân, giúp dân làm. Khi phân phối sản phẩm, cán bộ dân vận phải chí công vô tư. Hồ Chí Minh còn nhấn mạnh, thậm chí có khi cán bộ vì lợi ích chung mà phải chịu thiệt một phần nào. Chớ nên cái gì tốt thì dành cho mình, xấu để cho người khác. Người nhắc nhở: "Không sợ thiếu, chỉ sợ không công bằng. Không sợ nghèo, chỉ sợ lòng dân không yên"¹². Cố nhiên công bằng là phải dựa trên nguyên tắc phân phối theo lao động: ai làm nhiều thì hưởng nhiều, làm ít thì hưởng ít, không làm không hưởng. Và trong chế độ dân chủ của ta thì những người thuộc diện chính sách (người già yếu, tàn tật...) sẽ được Nhà nước và xã hội giúp đỡ, chăm nom.

Đảng ta khẳng định đổi mới là sự nghiệp của toàn dân. Vì vậy, hơn bao giờ hết, Đảng, Nhà nước và Mặt trận cần có sự thống nhất triển khai thật tốt công tác dân vận dưới ánh sáng tư tưởng Hồ Chí Minh, đặt đi tới mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

1, 6, 8, 9, 10. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, CTQG, H, 1995, T.5, tr. 698, 295, 444, 699, 699, 698

2, 3, 5. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Sđd, T.2, tr. 267, 267, 267

4. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Sđd, T.8, tr. 494 - 495

7. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Sđd, T.6, tr. 292

12. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Sđd, T.12, tr. 185.